

СТВОРЕННЯ ФАХОВИХ СЛОВНИКІВ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ ВНЗ

Н.Ю. Дроздович

м. Київ, Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут»

drozdovych@gmail.com

У статті викладено підхід автора до створення електронних термінологічних словників. Особлива увага приділяється подоланню труднощів в упорядкуванні та уніфікації технічної термінології. Важливою рисою виявилася двомовність словника, реалізація якої теж зіткнулася з нестійкістю вітчизняної термінології. Предметною областю першої черги словника були обрані авіоніка, авіа-та ракетобудування. Лексична база словника побудована на аналізі оригінальних професійно орієнтованих текстів та консультаціях з експертами. Акумуляований в такий спосіб досвід заощадить зусилля фахівцям, зацікавленим вказаною предметною областю. Тлумачний ілюстративний характер словника сприятиме підвищенню адекватності професійного спілкування його користувачів.

Словник розміщений на порталі Науково-технічної бібліотеки ім. Г. І. Денисенка НТУУ «КПІ» і доступний широким колам користувачів. В першу чергу до них відносяться викладачі англійської мови професійного спрямування. Він буде корисним студентам відповідних спеціальностей як в навчанні, так і безпосередньо в практичній діяльності

Ключові слова: термінологія, термінологічна структура, фахові словники, дво- та багатомовні тлумачні словники.

Вступ. Інформаційне суспільство нашого століття – це глобальне всесвітнє суспільство, яке визначається новітніми інформаційними технологіями, технологіями зв'язку та конвергенцією між ними. Електронні видання надають принципово нові можливості організації інформації, в першу чергу за рахунок використання мультимедійних елементів. Сучасний період життя світової спільноти характеризується розширенням різноманітних міжкультурних зв'язків, а також встановленням прямих професійних контактів між навчальними закладами різних країн. Це створює нові можливості для професійного спілкування, обміну студентами і фахівцями, обговорення і вирішення наукових проблем, сприяє підвищенню кваліфікації фахівців.

Мета цієї статті – теоретично обґрунтувати створення багатомовних тлумачних фахових словників. Процес євроінтеграції передбачає створення загальноєвропейського освітнього і наукового простору на основі розроблення єдиних критеріїв і стандартів у галузі освіти та науки з метою визнання періодів та термінів підготовки фахівців з вищою освітою, що сприятиме співробітництву між вищими навчальними закладами Європи, мобільності викладацького складу та студентів. Україна є одним з учасників цього процесу. Одна з задач полягає в збільшенні мобільності студентів та викладачів в країнах ЄС, поглибленню співпраці між університетами, поширення інноваційних технологій навчання. Для цього студенти та випускники повинні володіти англійською мовою [1].

Комунікативно-професійне спрямування фахового тлумачного словника. Одне з найважливіших завдань викладання англійської мови професійного спрямування у вищих навчальних закладах – це практичне освоєння та володіння лексикою за своїм фахом, що вивчається, і принципами її функціонування стосовно різних сфер мовної комунікації, і також у сфері професійного спілкування.

Слід зазначити, що, як і раніше, найбільш поширеним способом здобуття важливої в професійному розумінні інформації залишається читання спеціальних текстів – журналів, монографій, матеріалів наукових конференцій.

Відомо, що читання спеціальної літератури є спілкування з метою здобуття, обробки і використання інформації в практичній, професійній або науковій діяльності. Враховуючи той факт, що отримана в ході роботи зі спеціальними текстами інформація лягає в основу формування і поповнення системи професійних знань, при читанні такого роду текстів потрібне точне, повне розуміння.

Робота з іншомовною літературою за фахом є для студентів-майбутніх фахівців насущною необхідністю, оскільки без цього неможливо вирішити актуальну проблему формування широко ерудованого спеціаліста, що володіє вміннями інженера, вміннями дослідницької роботи, викладача, професійна підготовка якого інтегрувала б новітні досягнення вітчизняної і зарубіжної наукової думки.

Як показує досвід, студенти технічного університету, майбутні інженери, при читанні літератури за фахом іноземною мовою стикаються з труднощами, обумовленими недостатнім володінням термінами області знання, що вивчається

Створення тлумачного двомовного фахового словника. Найважливішим засобом надання допомоги у вивченні іншомовної термінологічної лексики є двомовні термінологічні словники. Вони грають істотну роль у професійному міжмовному спілкуванні, бо є провідниками в понятійно-термінологічний світ спеціальності зі своєю, властивою йому соціокультурною оболонкою, своєрідними каталізаторами адекватного розуміння іншомовної термінології, що позитивно позначається на результативності міжкультурним та професійним спілкуванням.

Важливість розробки дво- та багатомовних термінологічних словників обумовлюється наявністю зараз розвитку науково-технічної термінології, обумовленою потребою в стандартизації, уніфікації, а також збереження національних технічних мов у своїй галузі.

Створення словників, що описують термінології технічних наук, пов'язане із значними труднощами, що виникають при спробі впорядкування, уніфікації відповідних термінологій. Повною мірою це можна віднести і до методичної науки. Відомо, що термінологія відображає специфіку тієї або іншої науки і термінологічна структура є найбільш універсальним вираженням відповідної наукової понятійної системи.

Невирішена проблема розробки навчальних двомовних словників даної термінології, здатних слугувати опорою для пошуків термінів в професійноорієнтованих текстах, що ускладнює роботу студентів – в освоєнні іноземної мови за фахом.

Загальновідомо, що створення словників є надзвичайно трудомісткою справою. Актуальність теми обумовлена об'єктивною необхідністю створення термінологічних словників, здатних істотно поліпшити викладання англійської мови професійного спрямування, та полегшити студентам таку важливу роботу, як пошук відповідних термінів. Викладач англійської мови професійного спрямування повинен переглянути велику кількість словників в пошуках адекватних термінів, працювати з багатьма автентичними текстами за фахом, за яким навчаються студенти, витратити багато часу на безрезультатний пошук в традиційних словниках і довідниках, на консультації з фахівцями. Однією з актуальних проблем створення фахового словника є розробка лексичної бази даних словника, яка створюється на матеріалі текстів за фахом.

Виходячи з досвіду викладання іноземної мови професійного спрямування на Факультеті авіаційних та космічних систем НТУУ «КПІ», ми зробили висновки, що існує ряд основних факторів, які впливають на процес формування активного фахового словника студентів:

1) Використання професійноорієнтованих текстів. Ці тексти використовуються для тренування навичок читання, дискутування, монологічного та діалогічного мовлення. Також читання текстів за фахом збагачує термінологічний словник студентів.

2) Співпраця з викладачами технічних дисциплін та вивчення однієї теми двома мовами (рідною та іноземною) сприяє кращому розумінню фахової тематики, а також формуванню фахового словника [2].

На основі аналізу предметних потреб навчального контингенту було прийнято рішення до першої черги віднести «Англо-український тлумачний ілюстрований словник з авіоніки, авіа-та ракетобудування».

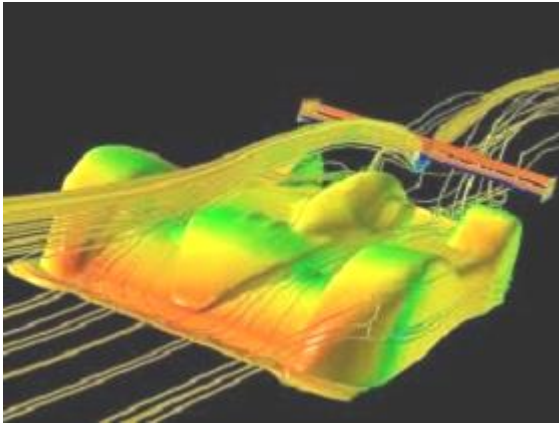
Матеріалом для створення даного словника стали фахові тексти з літакобудування, авіоніки, словники та різноманітні довідкові матеріали.

Створення електронного англо-українського тлумачного ілюстрованого словника з авіоніки, авіа- та ракетобудування для студентів Факультету авіаційних та космічних систем напрямів підготовки 6.051103 та 6.051101 викликане, насамперед, практичною потребою майбутніх інженерів у професійноорієнтованому спілкуванні, що вимагає роботи з автентичними матеріалами.

Словник містить 400 термінів з галузей «Авіоніка» та «Авіа-та ракетобудування» з ілюстраціями, які вибрані з оригінальних джерел з врахуванням актуальності та розвитку даних галузей науки та техніки.

Наводяться всі терміни в алфавітному порядку. По можливості наводиться транскрипція для кожного терміну, вказується, яка це часина мова, галузь застосування, переклад українською та російською мовами. Також приводиться значення цього терміну та ілюстрацій. Наведемо приклади з цього словника.

Aerodynamics

Noun

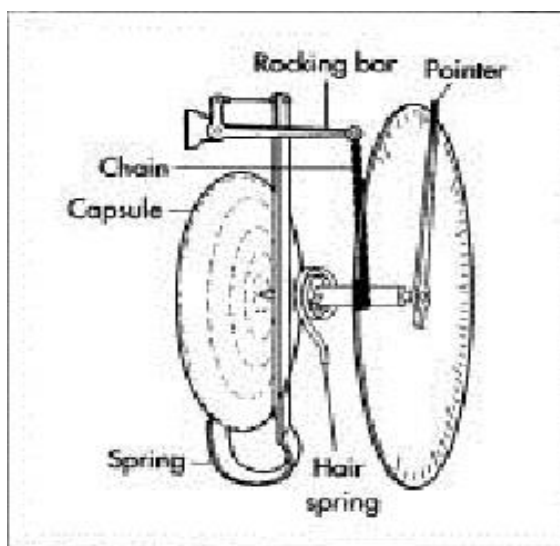
Lexical field — aeronautics

укр. аеродинаміка; рус. аэродинамика

Definition — the fundamental science of the aerospace engineering that deals with the laws relating to forces acting on bodies moving in the air

Illustrative example: Although aerodynamics is primarily concerned with flight, its principles are also used in designing automobile and train bodies for minimum drag.

Barometric capsule or aneroid barometer

Noun

Lexical field — aeronautics; miscellaneous

укр. барометр-анероїд; рус. барометр-анероид

Definition — device in which variations of atmospheric pressure are indicated by the relative bulges of a thin elastic metal disk covering a partially evacuated chamber.

Illustrative example: The aneroid barometer is sensitive to temperature variations.

Convertiplane

Noun

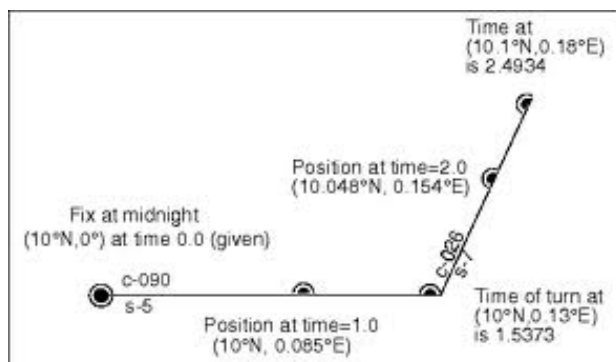
*Lexical field—*aeronautics

укр. конвертоплан; рус. конвертоплан.

Definition — a hybrid form of heavier-than-air craft combining vertical takeoff and landing capabilities as in the helicopter with forward-flight effectiveness and high-speed potentials of the airplane

Illustrative example: In forward flight a convertiplane relies, at least partially, on the fixed wing, while for vertical takeoffs, landings, and hovering, a separate vertical thrust generator is provided.

Dead-reckoning

Noun

*Lexical field—*navigation

укр. обчислення шляху; рус. счисление пути

Definition—a method of calculating the position of an aircraft or a ship without astronomical observations but using the distance and direction travelled

Illustrative example: Navigating by dead reckoning would be used only as a last resort, or to check whether another means of navigation is functioning properly.

Heading

Noun

Lexical field—miscellaneous

укр. курс; рус. курс

Definition—the direction in which a ship or aircraft is moving

Illustrative example: An instrument which senses airplane movement and displays heading based on a 360 azimuth, with the final zero omitted.

Висновки. Як видно із структури словарної статті, в словнику терміни подаються з транскрипцією, з перекладом двома мовами (українською та російською), з визначеннями даних термінів, ілюстраціями до них та прикладами їх вживання.

Словник пройшов апробацію на кафедрі систем керування літальними апаратами і комплексами Факультету авіаційних та космічних систем, рекомендований кафедрою англійської мови технічного спрямування №2 до друку для студентів факультету авіаційних та космічних систем напрямів підготовки 6.051103 та 6.051101.

Видання розраховане як для студентів, аспірантів, так і для фахівців, які спеціалізуються в галузях авіоніки, авіа-та ракетобудування [3]. Досвід, набутий в процесі роботи над першим виданням словника, дозволить розгорнути подальшу активність у підборі лексики для суміжних областей, в першу чергу, апаратної бази авіоніки. Експлуатація словника значно вдосконалила методичні підходи до вивчення фахової термінології, сприяла зростанню зацікавленості студентів та відкрила новий напрямок у впровадженні в навчальний процес термінологічного тренування в он-лайн режимі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дроздович Н.Ю. Використання мультимедійних засобів для роботи з довідковою літературою / Н. Ю. Дроздович.: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції [“Актуальні проблеми філології та американські студії”], (Київ, 25-27.04.2012р.). – К.: НАУ. – С. 271-272.

2. Дроздович Н.Ю. Процес формування активного фахового словника студентів технічних вузів / Н. Ю. Дроздович, С. В. Вадаська: матеріали Міжвузівської науково-практичної конференції [“Особливості викладання

іноземних мов у вищій технічній школі”], (Київ, 15-26 січня 2009 р.). – К.: НТУУ «КПІ», 2009. – С. 178-180.

3. Дроздович Н.Ю. Англо-український тлумачний ілюстрований словник з авіоніки, авіа- та ракетобудування для студентів факультету авіаційних та космічних систем напрямів підготовки 6.051103 «Авіоніка», 6.051101 «Авіа-та ракетобудування» / Н. Ю. Дроздович, С. В. Вадаська. Електронне видання. – К.: НТУУ «КПІ», 2012. – 206 с. Режим доступу: <http://ela.kpi.ua/handle/123456789/191/>

REFERENCES

1. Drozdovych N. J. (2012). Use of multimedia means for work with reference books Proceedings of the Vth International Theoretical and Practical Conference «Actual problems of philology and American studios», (pp.178-180) [in Ukrainian].

2. Drozdovych N. J., Vadaska S.V. (2009). Process of formation of the active professional dictionary for students of technical colleges. Proceedings of the Interuniversities Theoretical and Practical Conference «Features of teaching foreign languages at the higher technical school», (pp.178-180). Kyiv: NTUU «KPI» [in Ukrainian].

3. Drozdovych N. J.&Vadaska S.V. (2012). The English-Ukrainian illustrated glossary in avionics and in aircraft and rocket construction for students of faculty of aviation and space systems of the specialties 6.051103-Avionics 6.051101 Aircraft and Rocket Construction (Digital publication). Kyiv: NTUU «KPI», Ukraine [in Ukrainian].

Н.Ю. Дроздович. Создание профессиональных словарей для студентов технических вузов.

В статье изложен подход автора к созданию электронных терминологических словарей. Особенное внимание уделяется преодолению трудностей в упорядочении и унификации технической терминологии. Важной чертой оказалась двуязычность словаря, реализация которой тоже столкнулась с неустойчивостью отечественной терминологии. Предметной областью первой очереди словаря были избраны авионика, авиата ракетостроение. Лексическая база словаря построена на анализе оригинальных профессионально ориентированных текстов и консультациях с экспертами. Аккумулированный таким способом опыт экономит усилие специалистам, заинтересованным указанной предметной областью. Толковый иллюстративный характер словаря будет способствовать повышению адекватности профессионального общения его пользователей. Словарь размещен на портале электронных ресурсов Научно-технической библиотеки им. Г.И. Денисенко НТУУ «КПІ» и доступный широким кругам пользователей. В первую очередь к ним относятся преподаватели английского языка профессионального направления. Он будет полезным студентам соответствующих специальностей, как в учебе, так и непосредственно в практической деятельности.

Ключевые слова: терминология, терминологическая структура, профессиональные словари, дво- и многоязыковые толковые словари

N. Drozdovych. Creation professional glossaries for students of technical colleges.

The author's approach to creation of electronic terminological glossaries has been stated in the paper. A special attention has been paid to overcoming difficulties in improvement and unification of technical terminology. Terminological glossaries are the most important means of providing the help in studying foreign-language terminology. One of the important features of the glossary is its bilingual structure which realization has faced instability of domestic terminology. The avionics, avia — and rocket construction have been chosen as a subject domain for the first stage of the dictionary. The lexical base of the dictionary has been constructed based on the analysis

of original professionally focused texts and consultations with experts. The experience accumulated in such a way will save effort to the readers interested in the specified subject domain. Sensible illustrative character of the dictionary will promote increase of adequacy of professional communication of his users. The dictionary has been located on a portal of electronic resources at G. I. Denisenko Scientific and Technical Library by NTUU "KPI" and is available to wide circles of users. First these are teachers of English of the professional direction. It will be also useful for students of the corresponding specialties both in their study, and directly in practical activities.

Keywords: terminology, terminological structure, professional glossaries, bilingual and multilanguage glossaries.

Стаття надійшла до редакції 12.10.2014